

NEKOLIKO POTICAJA ZA SVESTRANIJU I DUBLJU LITURGIJSKU OBNOVU

Dana 4. prosinca 1993. godine, točno na 30-tu obljetnicu proglašenja liturgijske konstitucije Drugoga vatikanskog sabora "Sacrosanctum concilium", u benediktinskom samostanu Čokovac na Pašmanu, okupila se grupa od 30-ak zaljubljenika u liturgijski pastoral da bi izmjenjući različita iskustva i spoznaje dali nekoliko poticaja koji bi mogli biti predmet daljnjeg razrađivanja na različitim razinama naše Crkve. Sastav navedene grupe je bio veoma šarolik. Od biskupa i vrhunskih liturgijskih stručnjaka, preko župnika i katehistica do "običnih" vjernika laika koji su bili jako aktivni u raspravama i davanju konkretnih prijedloga iz življene kršćanske prakse. Osim navedenih sudionika, mnogi su poslali pismene prijedloge i primjedbe. Među takvima je također bilo dosta vjernika-laika.

Na temelju svega toga, napravljeno je 16 poticaja koji su upućeni Liturgijskom vijeću Hrvatske biskupske konferencije na uvid i daljnje pothvate. Ovdje ih iznosimo pred naše čitaoce, koji su uglavnom svećenici, da bi im bili izazov na razmišljanje i poticaj na neke konkretne pothvate u bogoslužnim zajednicama za koje su zaduženi. Bilo bi nam drago da se i pismeno o tome izjasne. Svoja iskustva, primjedbe, prijedloge ... možete poslati i na adresu našega časopisa. Na neka ćemo odgovoriti privatno, a na ona od općenitije važnosti, u ovoj rubrici SB. Jer "liturgija je ipak vrhunac prema kojemu teži djelatnost Crkve, i ujedno izvor iz kojega proistječe sva njezina snaga. (SC 10).

1. *Stalni đakoni*, koje je Koncil ponovno ustanovio, mogu biti od velike pomoći liturgijskom, pastoralnom i karitativnom djelovanju svake kršćanske zajednice. To nadasve vrijedi za naše veće gradove. Treba izmoliti i pripravlјati njihovo odgajanje, izobrazbu, uzdržavanje i njihovo ređenje kod nas. Neka Bog dade te ih što više pozove iz redova brojnih vjernika laika koji su se posvetili dubljem teološkom studiju.

2. *Pričešćivanje pod objema prilikama* može svima pomoći da nam "savršenije odsijeva znak euharistijske gozbe, jasnije izražava odluku kojom je Novi i vječni savez potvrđen u Gospodnjoj krvi, a tako i veza euharistijske gozbe i eshatološke gozbe u krilu Očevu" (OURM 240). Takvo pričešćivanje omogućio je Sabor, a osobito je prikladno za manje zajednice, nakon što se o tome primjerno pouče i zatim od ordinarija dobiju potrebnu dozvolu. Za sve je vjernike takva pričest najprikladnija na Sveti četvrtak, pogotovo kada te večeri sudjeluje i drugi svećenik koji može držati kalež. U misi naime kažemo "da svi pričesnici ovog jednog kruha i kaleža, Duhom Svetim sabrani u jedno tijelo, u Kristu postanu živa žrtva na hvalu slave tvoje" (IV. euharistijska molitva).

3. Blagovanje tijela i krvi Kristove središnji je i bitni događaj u euharistijskoj žrtvi. Neka stoga pričest bude redovito *hostijama posvećenima kod te mise*, da svaki put budu "pričesnici ove žrtve", kako kaže I. euharistijska molitva, da se *od te misne žrtve i blaguje*. Stoga neka se kod mise ne posvećuje mnogo više čestica nego što se pretpostavlja da će ih se (tj. vjernika) tada pričestiti. A crkveni je propis da misnik, ako već treba, ciborij iznese iz svetohraništa prije nego što sebe pričesti. Naš kardinal Kuharić za čokovski skup ovako piše o svetoj Pričesti: "Euharistija: Živa prisutnost Uskrsnuloga. Žrtva i Gozba su najsvetiji Dar Crkvi da od njega živi, ali Pričest je sakrament živih! Postoji opasnost da se taj najsvetiji sakrament banalizira do običnoga kruha, kad tu i tamo vidimo kako se s Euharistijom postupa: kako je se dijeli, kako je se prima...".

4. Vrlo bogati liturgijski uvodi u sve sakramente - koje bi valjalo izdati zajedno u posebnoj knjižici - ističu da se sakramenti prikladno *povežu s euharistijskom žrtvom*, jer ona najpotpunije posadašnjuje i očituje pashalno otajstvo. To osobito vrijedi za sakrament krsta koji s euharistijom tvori srž karšćanske inicijacije. Tada će se roditelji, kumovi i ostali vjernici primjerenije pričestiti. U većim je mjestima uveden hvalevrijedan običaj krštenja više djece svakoga mjeseca kod određene župne mise. Neka se tada za sve ne

upotrebljava ista krsna haljinica, nego neka se za posebnu pobrinu roditelji ili kumovi.

5. Crkveni je propis da misnici i ostali pričesnici, neposredno prije pričesti, *poklekom ili naklonom izraze svoju vjeru* da je Krist bitno nazočan u Presvetoj Euharistiji. Poklek se počeo napuštati kod pričješćivanja zbijenog mnoštva, a onda se nastavilo i kod pojedinačnog pristupanja pričesti. A uvijek je moguć barem veći ili manji naklon. (Oni pak koji još misle da se moraju pokloniti i nakon što su se pričestili moraju znati da je to suvišno i besmisleno.) I kad je mnogo pričesnika taj božanstveni trenutak od svakoga traži što veću sabranost. Dužno strahopoštovanje Bogu valja očitovati bez obzira na vrijeme i prostor. Pradavni je poziv na pričest: *Sveto svetima!*

6. Jedna od glavnih preporuka liturgijske obnove jest da se istodobno ne vrše dva molitvena oblika, pa *ni kad se slave dva različita sakramenta*. Ako se nema ozbiljnih pastoralnih razloga, npr. u crkvama gdje se ispovijeda velik broj vjernika, neka se ne ispovijeda preko mise. Za ispovijedanje većega mnoštva Crkva naveliko preporučuje pokorničko bogoslužje. Ono se mnogo uspješnije obavlja odijeljeno po zvanju i dobi vjernikâ. Pokorničko će bogoslužje onoliko uspjeti koliko se najprije sam voditelj pripravi i u nje ga unese svoje svjedočenje vere, svijest vlastite grešnosti i žar ljubavi prema Bogu i dušama.

7. *Pjevanje* mora biti usklađeno s dotičnim dijelom misnoga zbivanja. Kod nas se nažalost rijetko čuje vlastita "ulazna pjesma", za koju je novi Misal izabrao najprikladnije biblijske tekstove i s njima povezoao odgovarajući psalam. Još uvijek imamo vrlo malo sastavaka i napjeva koji bi pratili prinos misnih darova. Kod pričesti neka se pjeva, ili barem rekne, vlastita "pričesna pjesma". Poslije pričesti slijedi molitva u šutnji i nakon toga pohvalna pjesma našem Spasitelju, ili općenito Bogu. Neka se što više njeguje pjevanje psalama prema bogatom izboru psalamskih napjeva u pjesmarici "Pjevajte Gospodu". Dobro je u svemu spomenutom imati na pameti riječi Pavla VI: "Misa bez pjevanja je kao dan bez sunca".

8. Središte misnog i uopće liturgijskog slavlja jest *žrtvenik ili euharistijski stol*. On se sada pravilno nalazi između misnika i ostalih vjernika. Vrijeme je da taj misni stol - kao i njemu odgovarajući ambon (besjedište ili štionik) - u svakoj crkvi i kapeli bude takav da što dostojnije predstavlja Krista, jedinoga Svećenika, žrtvu i sam nebeski žrtvenik. Na njemu neka

bude samo što spada, a uz nj ili na njemu neka se ističe križ, po mogućnosti onaj ulazni. Poštovanje prema oltaru traži da on bude dolično pokriven kad se na njemu ne slavi. Što se pak tiče liturgijskog ruha, neka ono odgovara svetim vremenima, prema crkvenim propisima. Za Boga ništa nije preskupo, kako nas uči primjer sv. Ivana Vianneya.

9. Premalo su naši vjernici svjesni da smo svi dionici Kristova svećeništva općim ili *krsnim svećeništvom*. To bi se trebalo odražavati u svim riječima i kretnjama koliko misnika toliko i ostalih vjernika. Stoga će svi nazočni djelatno sudjelovati i složno odgovarati na svećenikove pozdrave i pozive. Neka se u anamnezi III. euh. molitve uvrsti u prijevodu ispuštena riječ: "*i sa svim narodom*" (cum omni populo). A da hijerarhija sve više ističe što znači svetost Božjeg naroda vidi se i iz novog Obrednika: svakom je vjerniku omogućeno da obredno blagoslovi jelo, svoju obitelj, kuću, auto... Trebalo bi napose tiskati tih dvadesetak blagoslova, sada dopuštenih svim vjernicima.

10. Kod nas se mnogo raspravlja o *poučavanju vjeronauka* učenika, studenata i - nažalost najmanje - odraslih vjernika. Izgleda da se uz antropološke datosti premalo uvažava liturgija sa svim njezinim blagom. Ona je, poslije Biblije, od početka tvorila glavni sadržaj i najprikladniju okosnicu svake vjerske pouke. Pokazuje to i II. dio novoga *Katekizma Katoličke Crkve* koji povezuje i prožima I. i III. dio, dakle dogmatiku i moralku. Ovakvo uvažavanje liturgije u katehezi vrijedi posebno za adventsko, božićno, korizmeno i uskrsno doba, a to je zapravo cijela školska godina. Neka se vodi računa o planu i programu koji su za župnu katehezu odredili naši biskupi (v. *Bilten 19. Katehetske ljetne škole*, str. 87-103, ili sažetak u *Živom vrelu* br. 17/91, str. 4-7).

11. Vjernici se često tuže na slabo *spremanje misnih homilija i propovijedi*. Drže se bez uvjerljivosti i pravilnoga zanosa. Najprikladnija misna propovijed je homilija o misnih čitanjima, ali i molitvama i pjesmama. A narod bi Božji od Euharistije imao više ploda kada bi se, pojedinačno ili u obitelji, čitanjem i razmatranjem pripravljao na misnu Službu riječi. U tome mogu pomoći knjige o povijesti spasenja o. C. Tomića i spisi svetih otaca, što ih sada imamo u prijevodu i s uvodima o. M. Mandaca.

12. U misnim se slavljinama zna čuti i vidjeti nedopuštenih dopuna i izmjena. Neka i na kraju mise bude *što manje oglasa*, poziva i raznih preporuka. Veliko je umijeće znati stvoriti i sačuvati ozračje i raspoloženje koje

odgovara liturgijskom slavlju. Stoga neka i pjevanje drage nam nacionalne himne, i to posve na kraju slavlja, bude samo u svečanim, dakle rijetkim prigodama. Prema uputama naših biskupa, valja uvijek odijeliti liturgijska slavlja od nastupâ političke naravi.

13. *Svetost i dostojanstvo liturgijskog prostora*, kao i njegova uresa i odjeće, mora biti glavna briga svih pastoralnih djelatnika. Osobito valja paziti na crkvene propise kad se obred vrši izvan crkve. Znamo da se za to uvijek traži dopuštenje ordinarija. Od velike je važnosti i pravilno vođenje crkvenih sprovoda, da oni budu svjedočenje vjere pred pokojnikovom rodbinom i pred onima koji možda samo tada čuju Božju i našu riječ. Zbog svega rečenoga od osobite je važnosti u našoj teškoj stvarnosti da s velikom osjetljivošću pristupamo obnavljanju i gradnji bogoslužnoga prostora.

14. Plodovi daljnje i dublje liturgijske obnove neće pasti s neba bez našega truda i osobite molitve. U tom je pogledu osobito važno *da se naše vrijedne redovnice što bolje upute u liturgijsku stvarnost* i svu njezinu znakovitost. Neka one koje s mnogo ljubavi šiju i peru liturgijsko ruho, tu istu ljubav unesu u sve što je u svezi sa svetim bogoslužjem. A katehisticice će to shvaćanje prenijeti na novi rod kršćana.

15. Prema preporuci konstitucije o svetoj liturgiji (v. SC 37-40) i pokoncilskih uputa, neka se kod ponovljenih izdanja liturgijskih knjiga što više unesu primjerene *prilagodbe u našem narodnom duhu i predaji*. Za dublje poznavanje liturgijskoga blaga i naše predaje treba što više širiti naše časopise: *Službu Božju, Živo vrelo, Službu riječi* i *MAK* (zbog njegova liturgijskog gradiva). Uvažavajući sklonost suvremenog čovjeka prema posebnim obredima duhovnosti, treba iznaći prikladne modele liturgijskih seminara, duhovnih vježbi, duhovnih obnova...

16. Euharistiju i druge liturgijske čine trebalo bi pratiti *moljenje časoslova*, osobito pjevanjem, zajednički ili pojedinačno. Časoslov povezuje misnu žrtvu sa svim dobima dana, posvećuje ih i prožima. Crkva i svjetovnim vjernicima preporučuje osobito Jutarnju i Večernju, te stožerne molitve svakoga blagdana i običnog dana. Poželjno je da se za njih što prije izda prikladan i jeftin priručnik. U tome smo nekada, osobito u našem priorbalju i na otocima, prednjačili kao malo gdje u svijetu. A to i sve drugo u liturgijskoj obnovi ima biti usmjereno i provođeno tako "da se u svemu slavi Bog po Isusu Kristu" (1 Pt 4,10).